

VÕRU MAAKONNA ARENGUSTRATEEGIA TEGEVUSKAVA UUENDAMISE SEMINAR

Kagu-Eesti Innovatsioonikeskus

2. oktoober 2025

11.00 – 13.00 Võru maakonna hetkeolukord, mahekokkulepe 2.0

- **Kuidas on Võru maakonnal läinud?** Kokkuvõtte arengunäitajatest ja peamistest väljakutsetest (Mihkel Laan, OÜ Cumulus Consulting)
- **Kokkuvõtte olulisematest arendustegevustest 2025** (Tiit Toots, Võrumaa Arenduskeskus)
- **Mida on ettevõtja vaates mahekokkulepe andnud? Mis on hästi läinud, millised on kitsaskohad?** (Margus Timmo)
- **Mahepõllumajanduse suundumused** (Marika Ruberg, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, mahepõllumajanduse valdkonna juht)
- **Arutelu I: Võru maakonna mahekokkulepe 2.0 - mida võtta ühiselt fookusesse?**

13.00 – 13.30 Värskenduspaus

13.30 – 15.30 Vald kondlikud prioriteedid ja ühistegevused järgnevatiks aastateks, arutelud gruppides:

- **Arutelu II:** tagasivaade eelmisel seminaril tõstatatud teemadele. Millised on prioriteedid järgnevaks aastaks?
- **Koostöö võimalused ja raskused, maakonna ühistegevuste arendamine** (Kersten Kattai)
- **Arutelu III:** prioriteetsete projektiideede edasiarendus

15.30 – 16.00 Tutvumine ettevõtlusinkubaatori INKU-ga

KUIDAS ON VÕRU MAAKONNAL LÄINUD?

Meie maakond on õnnelike ja tegusate inimeste, rohkete võimaluste ning mitme kultuuriruumiga maa

VISION 2035+

**STRATEEGILISED
EESMÄRGID**

VALDKONNAD

VÄÄRTUSED

Võru maakonna kultuuri-, spordi ja turismivaldkond on mitmekülgne, kvaliteetne ja kõigile kättesaadav ning siinsed omanäolised kultuuriruumid on elujõulised.

Inimesel on oma heaolu eest vastutav roll ja tema toimetulekuvõime on tagatud kogu elukaare jooksul.

Meie inimene on märgatud, haritud ja teadlik oma võimalustest ning osaleb aktiivselt elukestvas õppes

Igas vanusegrupis oleval inimesel on meie maakonnas hea elada. Oluline rõhk on erinevate tasandite koostööl, millest tekib uus väärtus. Koostöises keskkonnas on parem elada ja tekib võimalus jõuda kaugemale.

Meie maakonnas on mitmekesised võimalused ettevõtmiseks ja erialaseks enese- teostuseks. Võru maakonna ettevõtjad rakendavad jätkusuutlikke uuendusi. Ettevõtjad ja avalik sektor jagavad ühiseid eesmärgi ning teevad nende saavutamiseks tihedalt koostööd.

Meie maakond on tuntud kui tugevaid emotsioone pakkuv vaheldusrikka looduse ja mitme omanäolise kultuuriruumiga maa. Siin elavad tegusad ja külalislahked inimesed, kellel on tugev paigatunnetus ning kes räägivad oma kodukohast uhkusega. Maakonnas väärtustatakse jätkusuutlikku elu- ja ettevõtlus- keskkonda ning meie suhtumine kohalikesse ressursidesse on eeskujuks teistele.

Meie maakonnas on arengut toetav taristu ja puhas looduskeskkond.

**KULTUURILINE
OMAPÄRA**

**POSITIIVNE
KUVAND**

**ÕNNELIKUD JA
TEGUSAD INIMESED**

**ARENGUT
TOETAV TARISTU**

**ROHKETE
VÕIMALUSTEGA
MAJANDUS**

Kultuur
ja eripära

MAINE

Tervis ja heaolu
ning siseturvalisus

Elukestev
õpe

Kestlik
kogukond

TARISTU JA
KESKKOND

Majandus

KEEL, KOMBED JA KULTUUR

MEIE INIMESED

PUHAS ELUKESKKOND

VISIOONITASANDI MÕÕDIKUD

1. Keskmise palgatase:

- siht: vahe vähendamine Eesti keskmisega 0,5% aastas
- baas aastal 2021: 77%

2. Elada jäänud aastad:

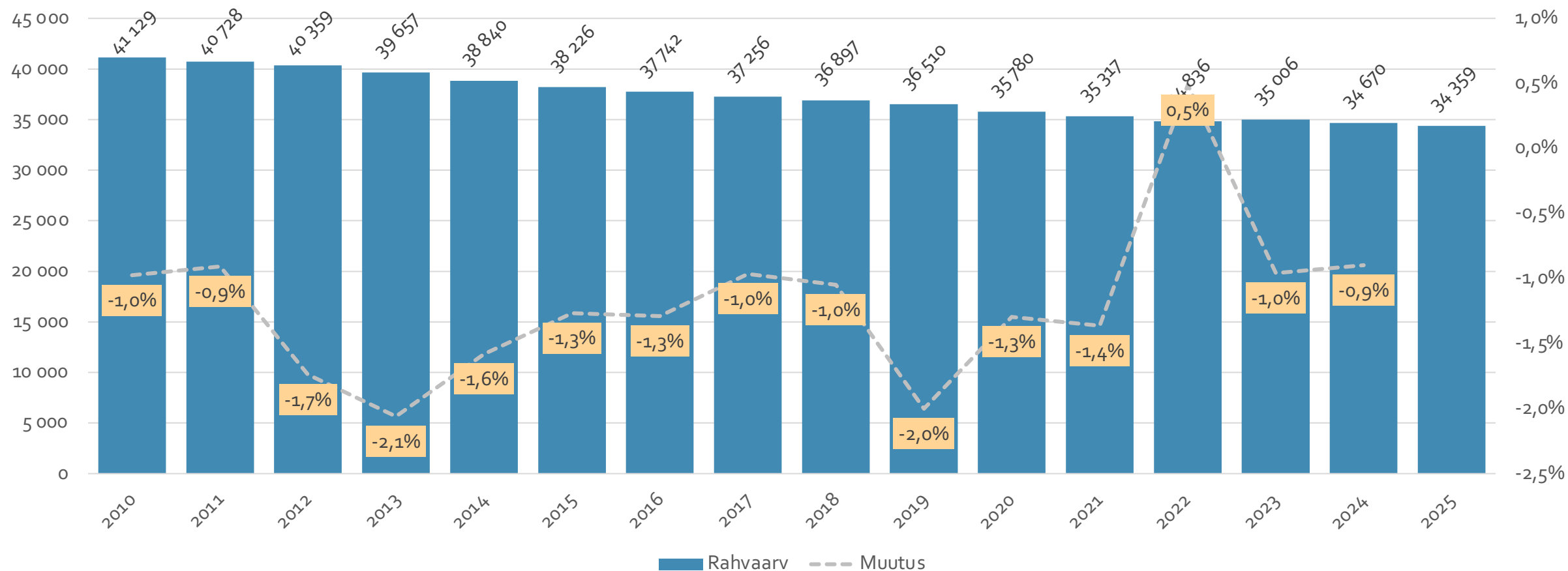
- siht: vahe maakonna ja muu Eesti vahel ei suurene
- baas aastal 2021: Võru maakond 75,59 aastat, Eesti 77,2 aastat

3. Rändesaldo:

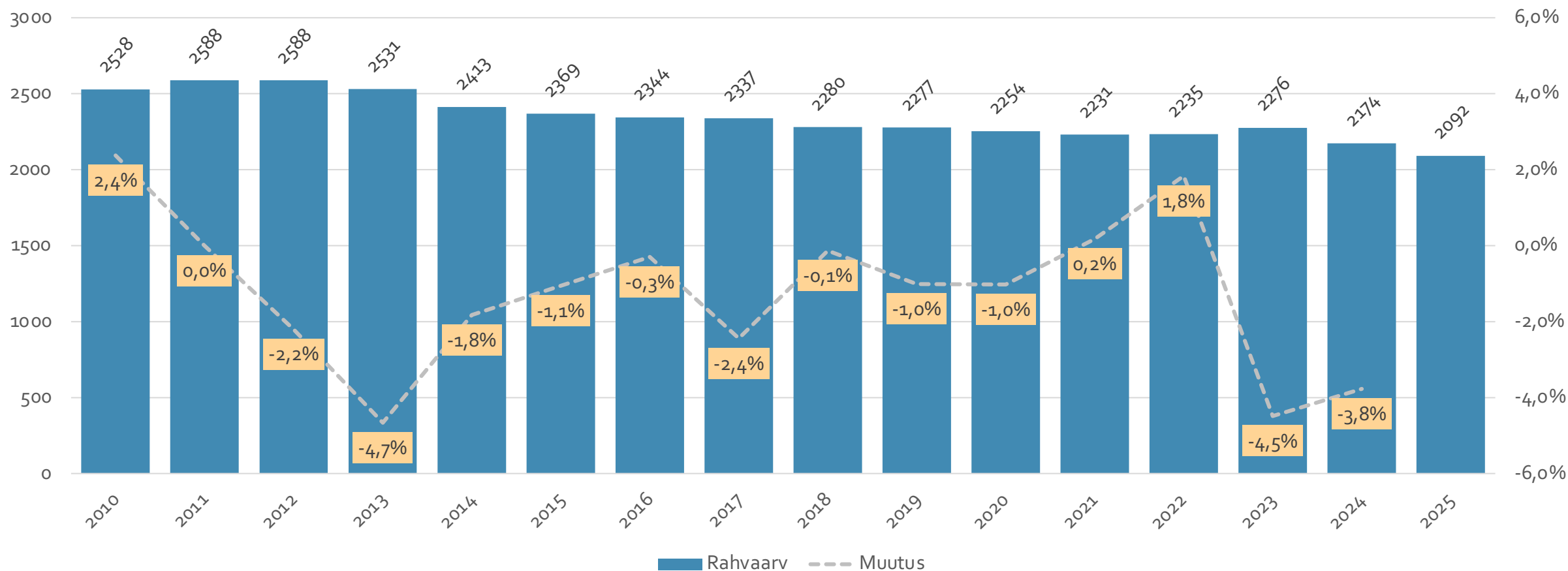
- siht: sisse- ja väljaränne on tasakaalus

Rahvastikuarengud

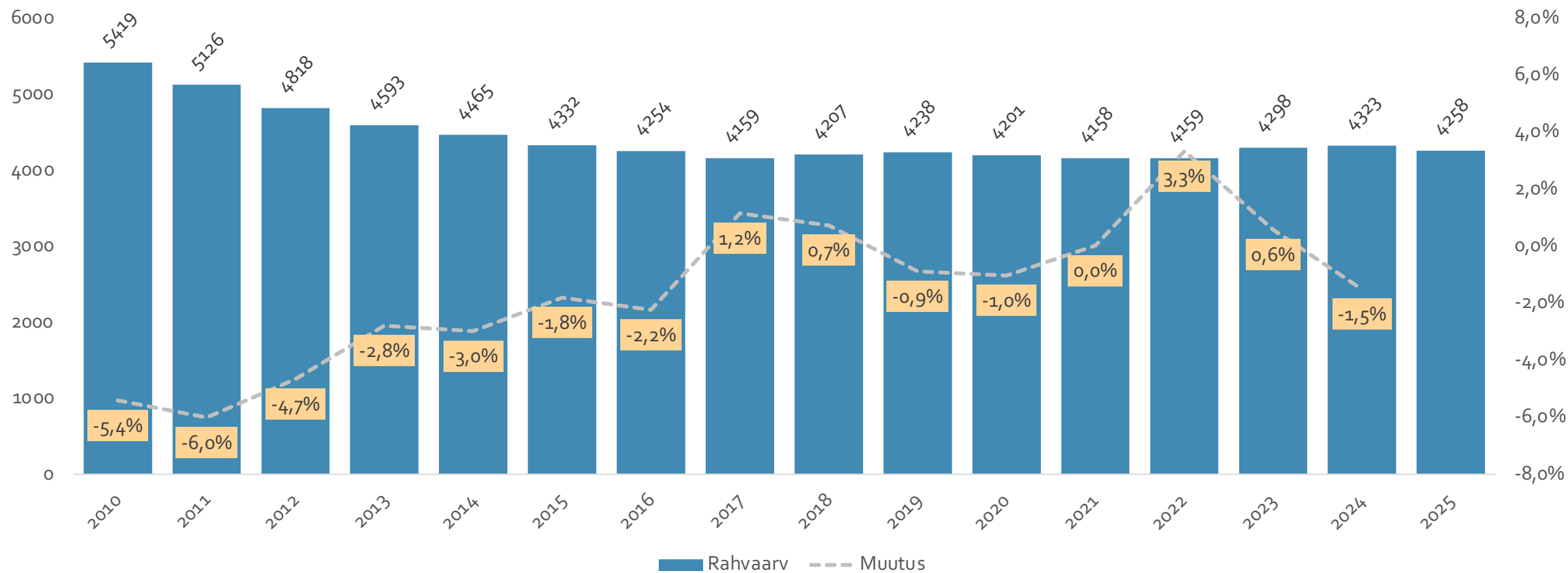
RAHVAARVU MUUTUS MAAKONNAS 2010-2025

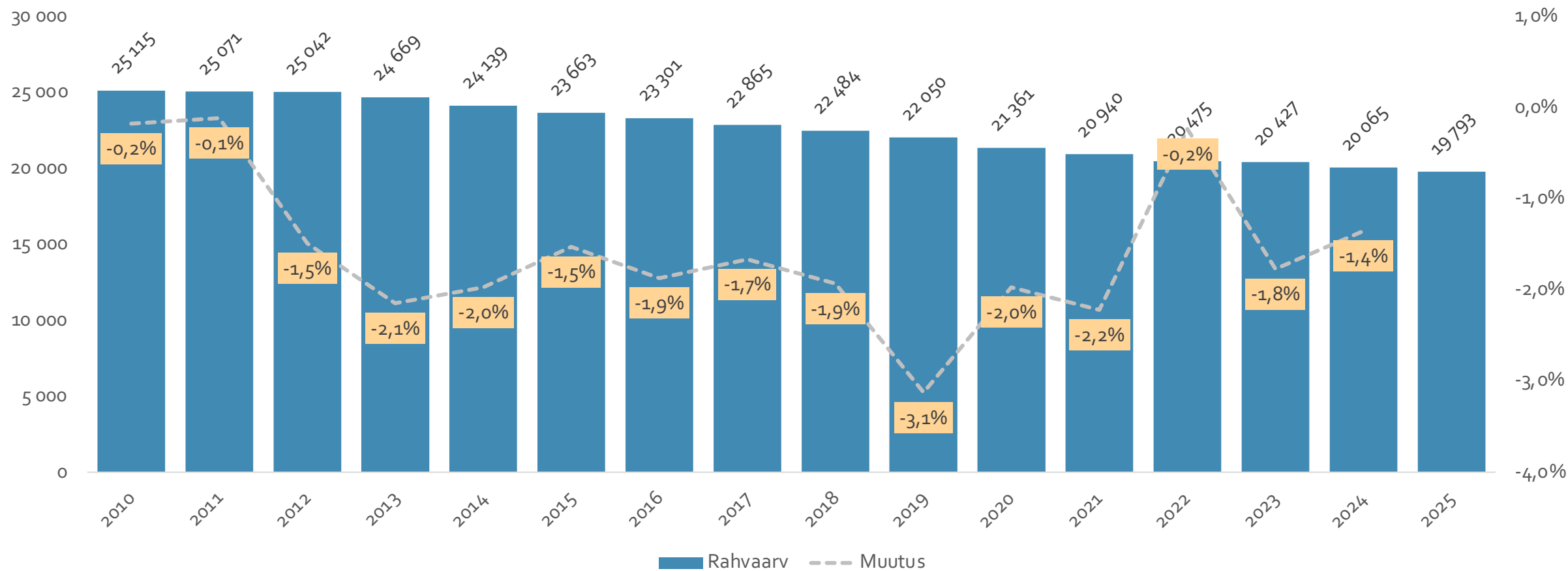
VANUSRÜHM 0-6

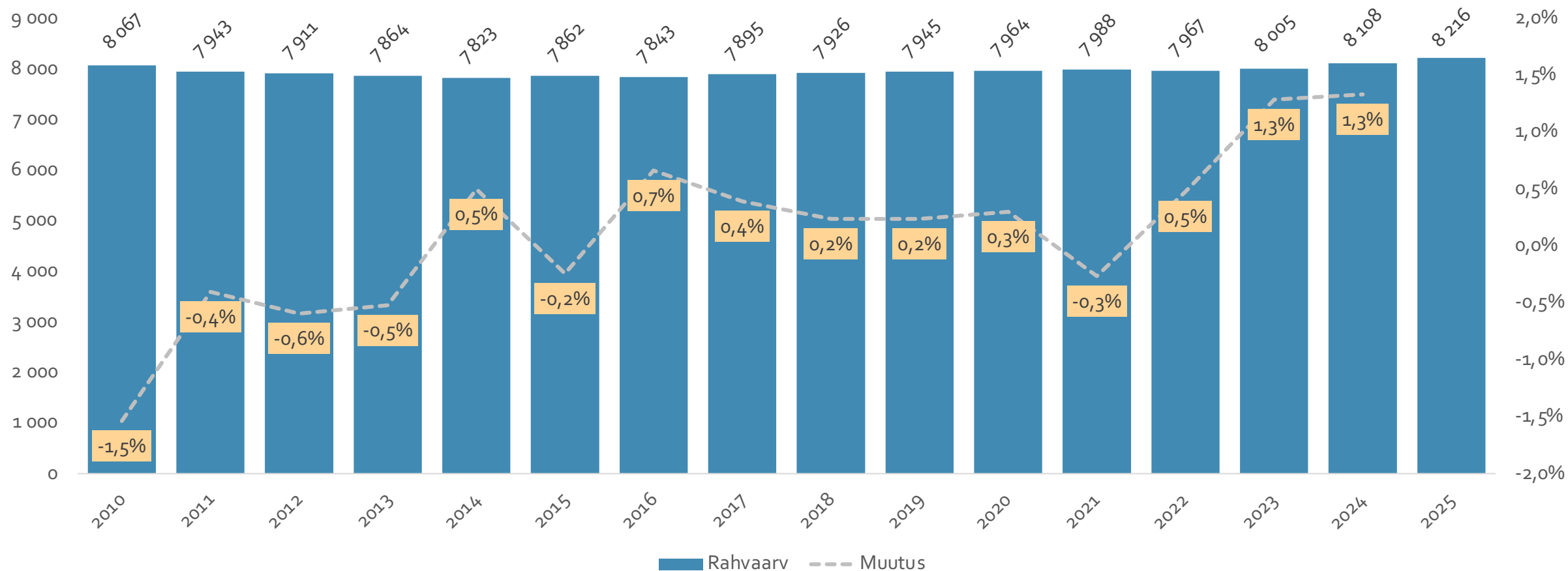
VANUSRÜHM 7-18

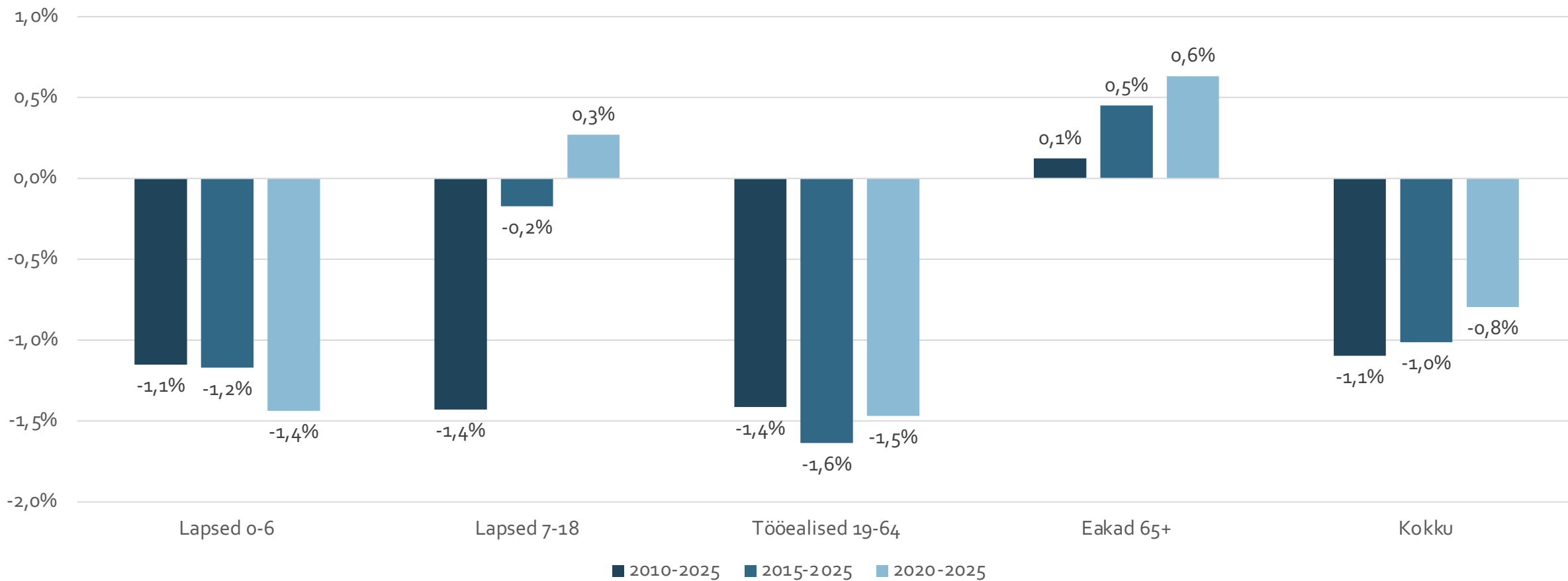
TÖÖEALISED (19-64)

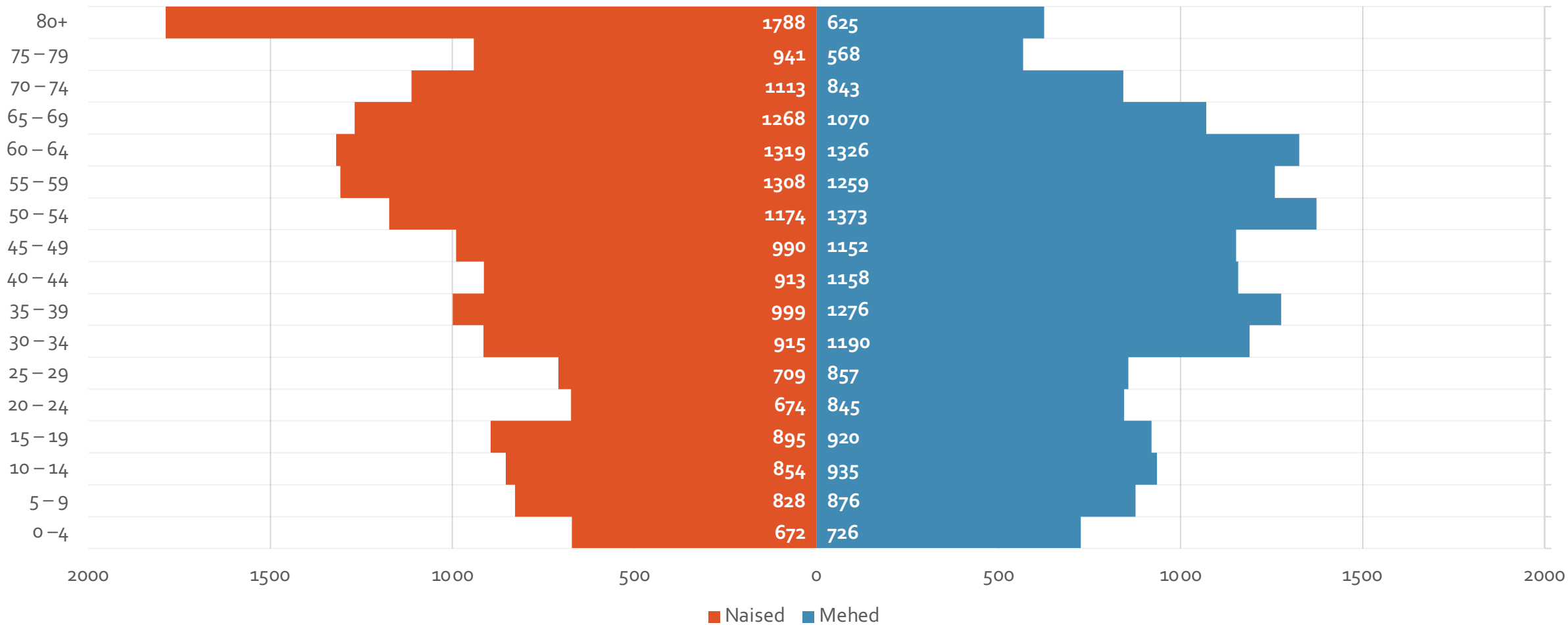
VANUSERÜHM 65+

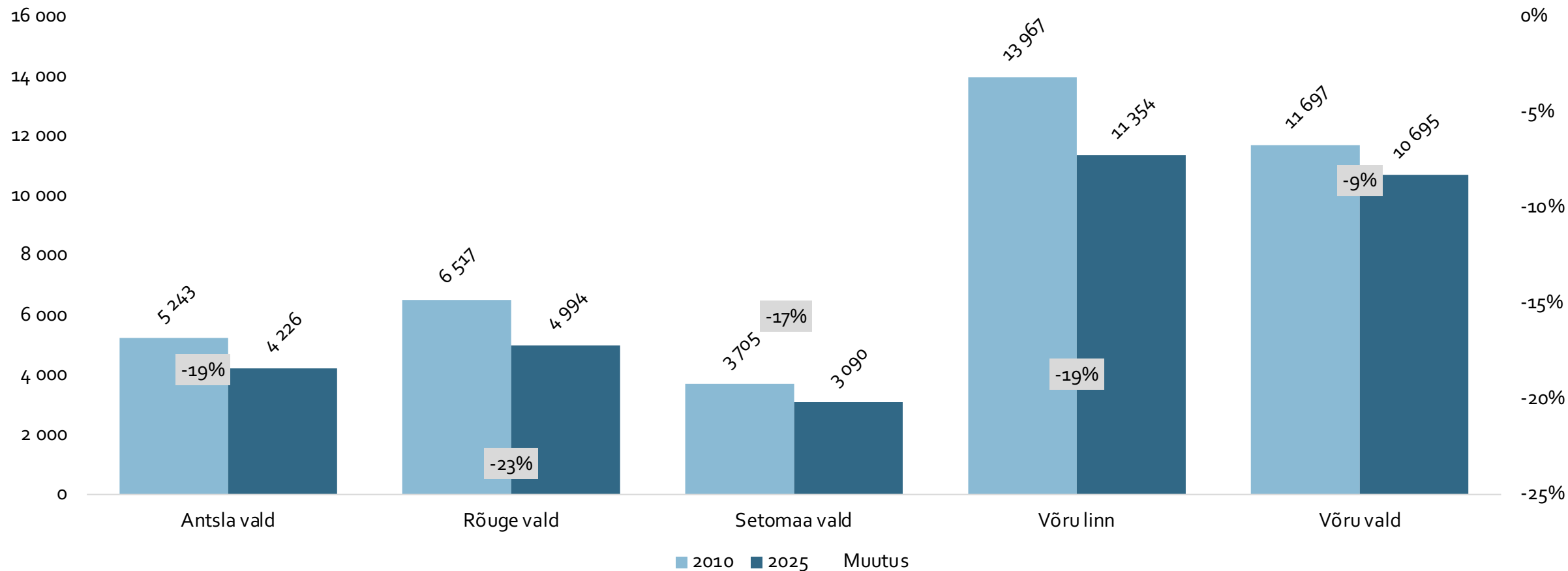
AASTAKESKMINE MUUTUS PERIOODIDEL

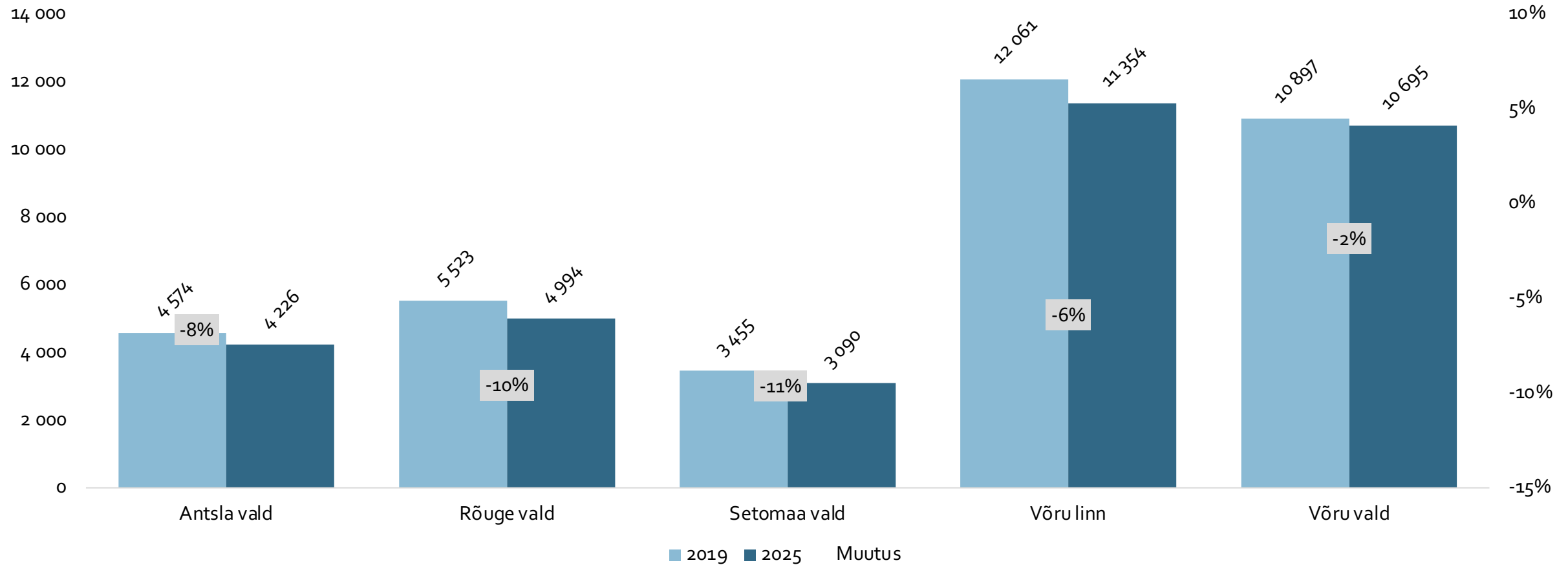
SOO-VANUSJAOTUS MAAKONNAS SEISUGA 1.01.2025

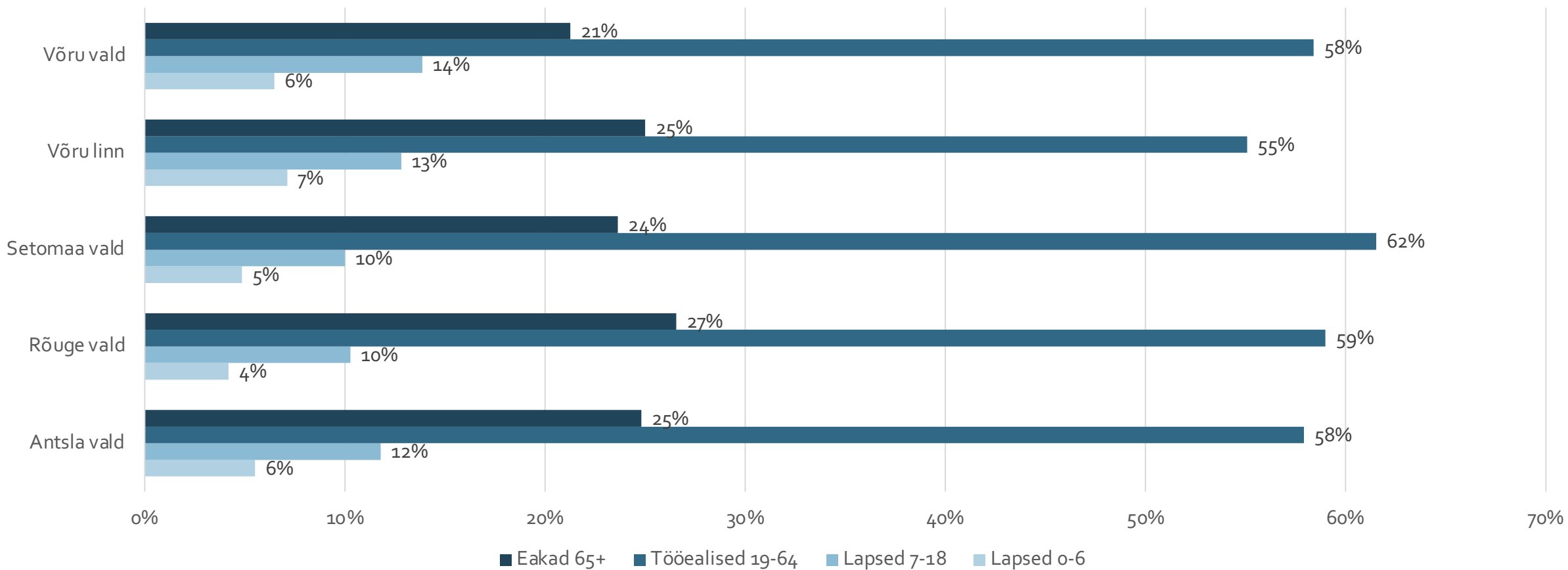
RAHVAARVU MUUTUS OMAVALITSUSTES 2010-2025

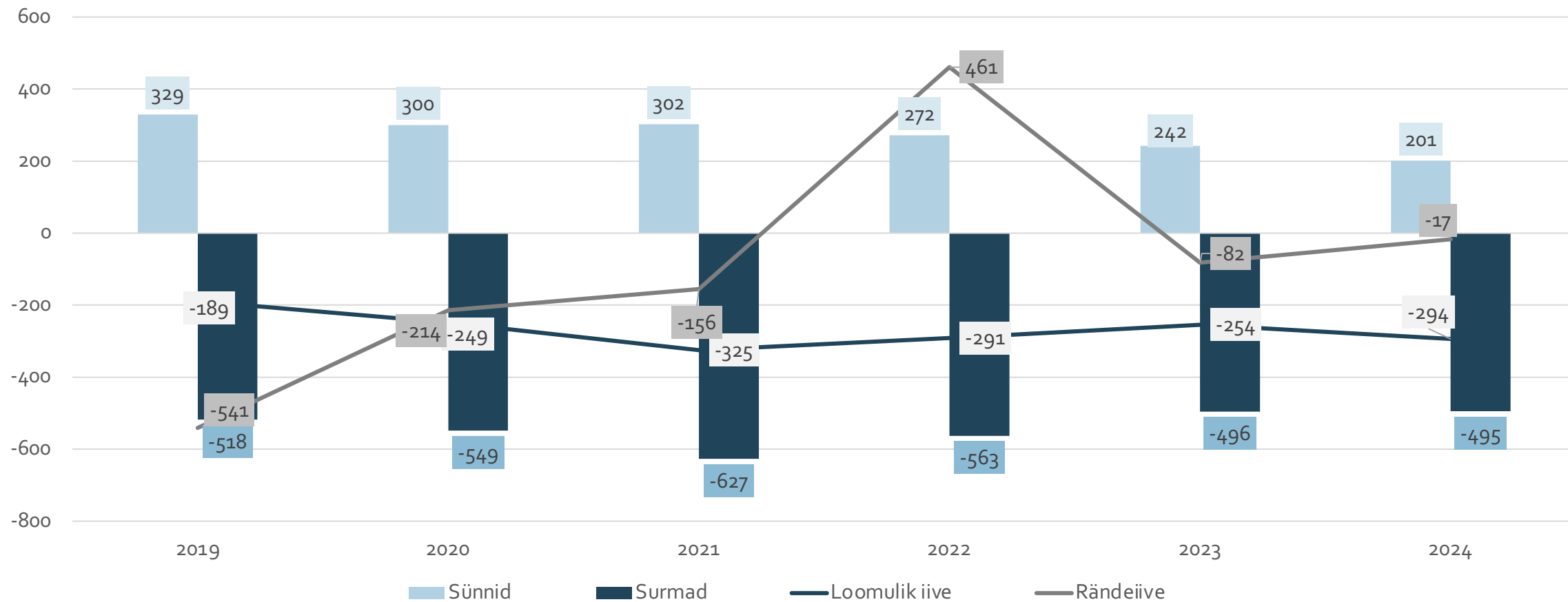
RAHVAARVU MUUTUS OMAVALITSUSTES 2019-2025

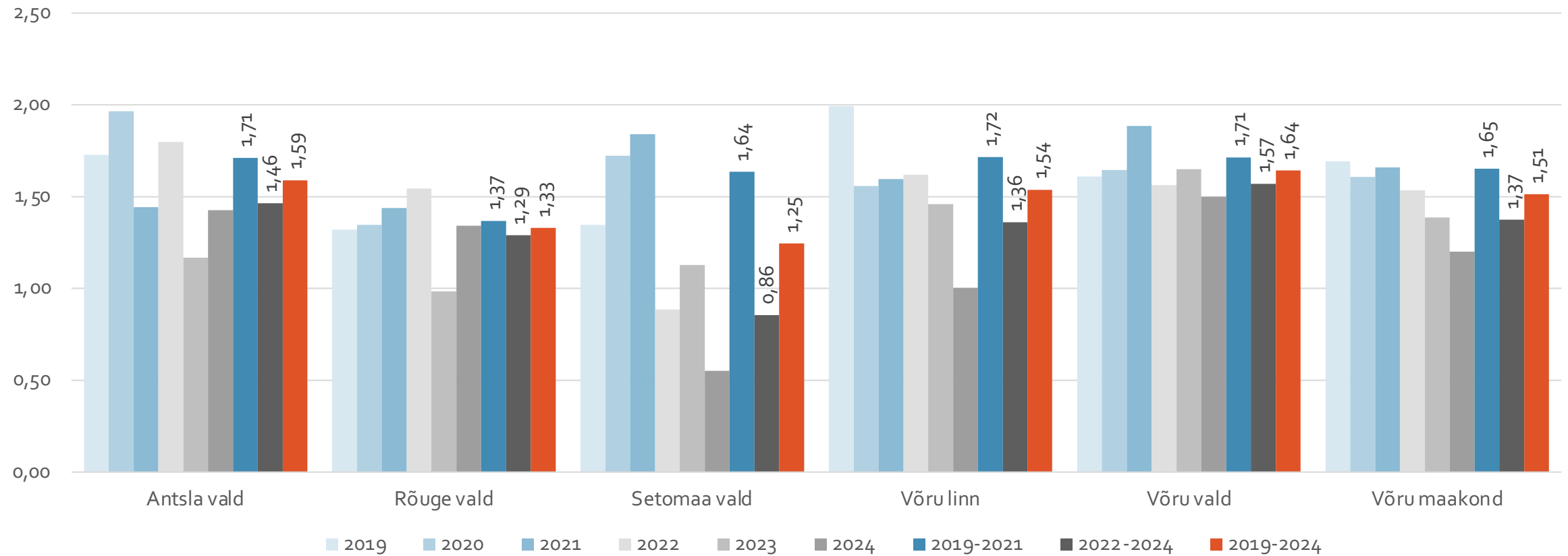
VANUSJAOTUS OMAVALITSUSTES 2025

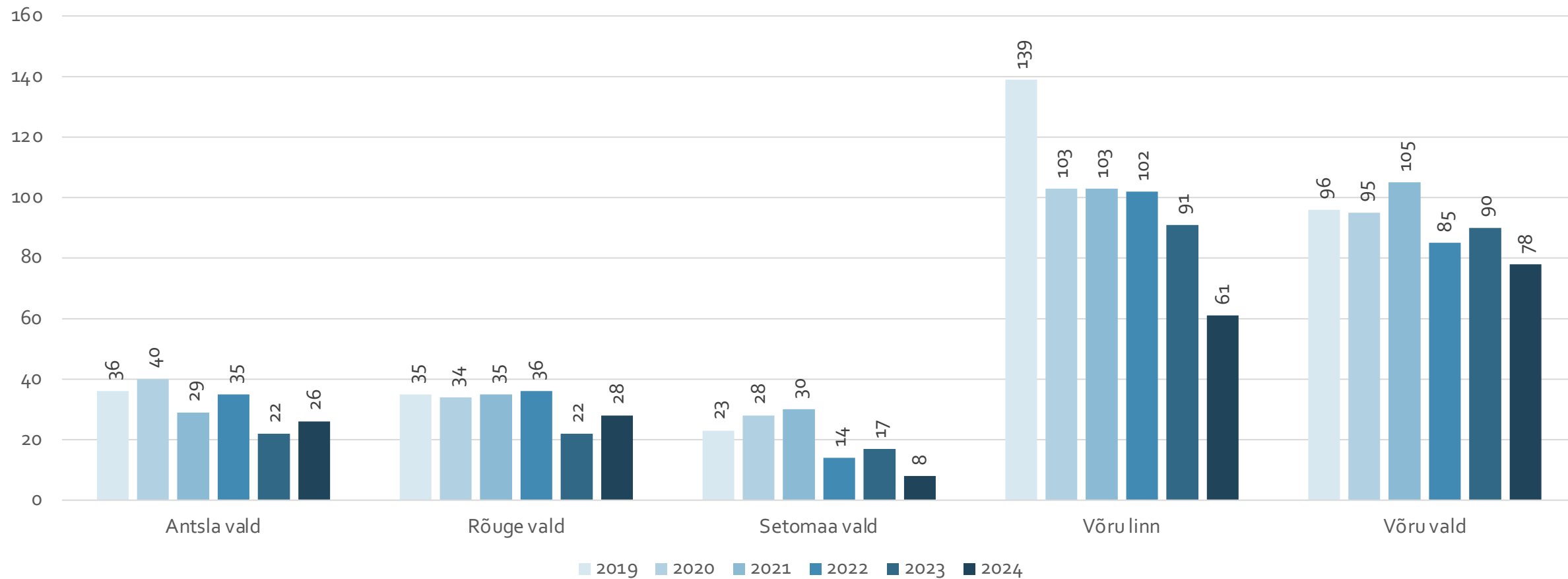
LOOMULIK JA RÄNDEIIVE MAAKONNAS

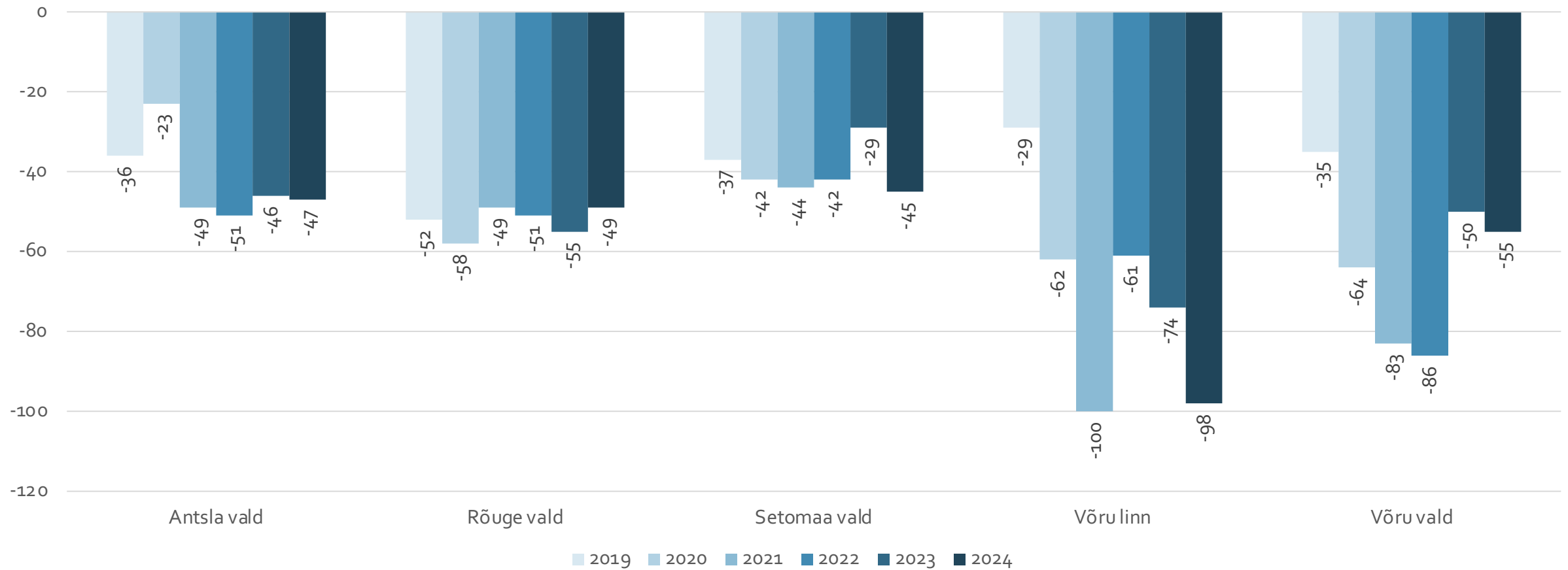
SUMMAARNE SÜNDIMISKORDAJA MAAKONNAS JA OMAVALITSUSTES

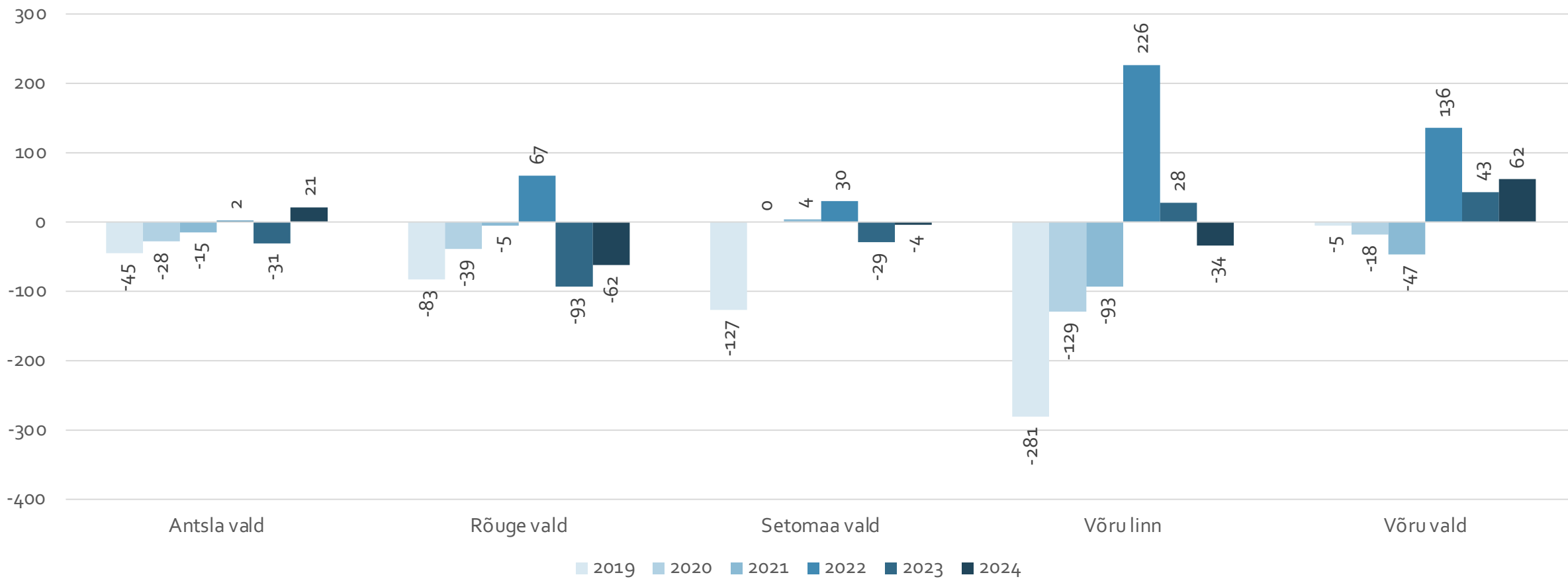
SÜNNID OMAVALITSUSTES

LOOMULIK IIVE OMAVALITSUSTES

RÄNDEIIVE OMAVALITSUSTES

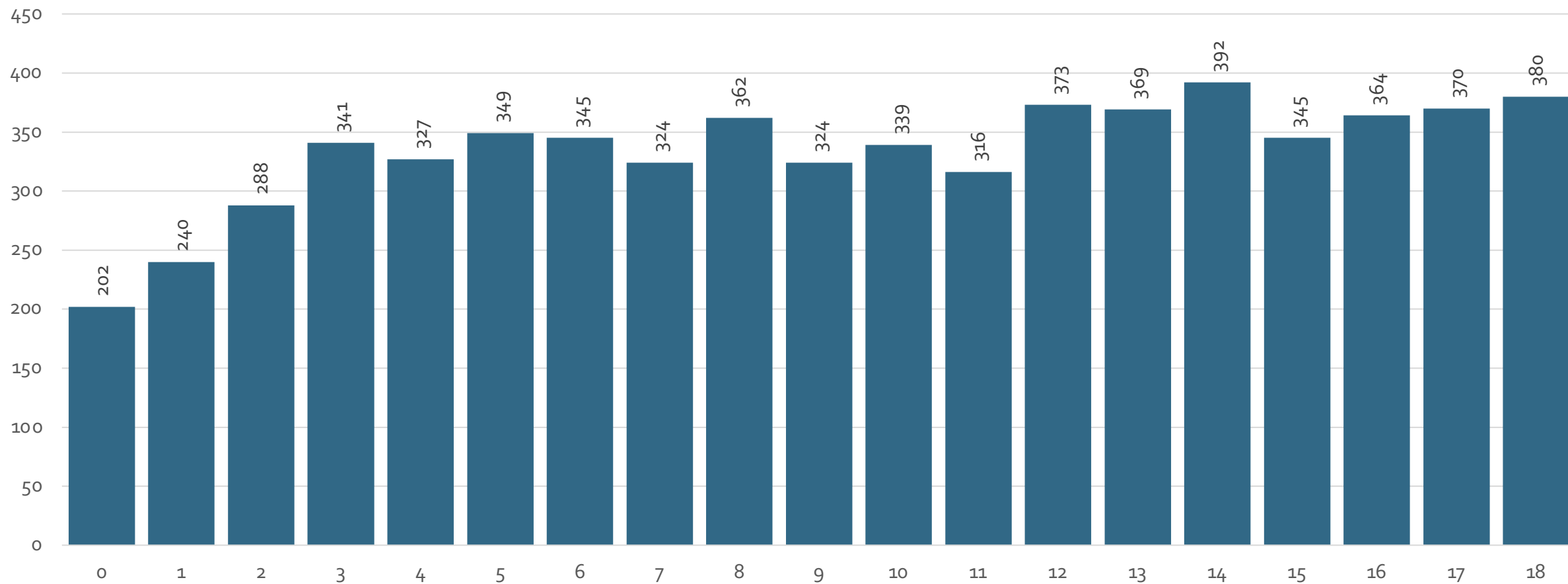

RÄNNE MAAKONNAS

Võru maakond	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku	2019-2021	2022-2024
0 – 4	6	-8	24	61	6	33	122	22	100
5 – 9	-1	10	0	60	3	11	83	9	74
10 – 14	-18	-1	14	64	-10	-11	38	-5	43
15 – 19	-22	-23	-18	59	-25	-25	-54	-63	9
20 – 24	-47	-66	-77	-33	-45	-28	-296	-190	-106
25 – 29	-115	-70	-99	-23	-37	-32	-376	-284	-92
30 – 34	-109	-53	-58	5	-53	-10	-278	-220	-58
35 – 39	-59	-13	-8	45	5	-28	-58	-80	22
40 – 44	-58	-13	-1	36	3	11	-22	-72	50
45 – 49	-33	-1	-17	30	12	11	2	-51	53
50 – 54	-27	-11	0	17	-4	12	-13	-38	25

Võru maakond	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku	2019-2021	2022-2024
0 – 6	10	-12	29	80	13	37	157	27	130
7 – 15	-28	8	14	116	-12	0	98	-6	104
16 – 18	-3	-3	-6	42	-8	-10	12	-12	24

LAPSED VANUSES 0-18 MAAKONNAS

Seirenäitajate muutus 2022-2025

INIMESTE HEAOLU SEIREMÕÕDIKUD

Seiremõõdikud (väärtused 2022/2024/2025 väljavõttes)		Eesti	Eesti	Eesti	Muutus	Muutus	Võrum	Võrum	Võrum	Muutus	Muutus	Võrumaa vs	Võrumaa vs	Võrumaa vs
		2022	2024	2025	22/24	24/25	aa	aa	aa	22/24	24/25	Eesti 2024	Eesti 2025	Eesti
												olukord	olukord	muutus
Inimeste heaolu	(1) Tööjõus osalemise määr, 15-74 aastased, % (21/23/24)	71	74	75	3	1	65	63	70	-2	7	-11	-5	mahajäämus vähenenud
	(2) Suhtelise vaesuse määr, % (20/22/23)	21	23	20	2	-2	30	23	27	-7	3	1	7	mahajäämus suurenenud
	(2) Leibkonnaliikme netosissetulek kuus, eurot (20/22/24)	848	1018	1097	170	79	727	920	958	193	38	-98	-139	mahajäämus suurenenud
	(3) 16+ aastaste hea/väga hea terviseseisundiga elanike osakaal, % (21/23/24)	58	56	58	-2	1		48	50		2	-9	-8	mahajäämus vähenenud
	(3) Rahulolu välisõhu kvaliteediga (lõhnahäiringud, õhusaaste), % (20/22/24)	83	73	78	-10	5	92	83	83	-9	0	10	5	edu vähenenud
	(4) Vähemalt 15-aastaste osalemine kultuurielus viimasel 12 kuul, % (20/22/23)	74	74	80	0	6	58	58	71	0	13	-16	-9	mahajäämus vähenenud
	(4) Rahulolu kaasamisega KOV arengu kavandamisse, % (20/22/24)	53	50	47	-3	-3	51	51	48	0	-3	1	1	edu säilinud
	(4) Kolmanda taseme haridusega 25-34 aastaste osatähtsus, % (21/23/25)	39	42	42	3	0	27	27	27	0	0	-15	-15	mahajäämus säilinud
	(5) Ühistranspordi teenusega rahulolu, % (20/22/24)	66	63	61	-3	-3	55	49	42	-6	-7	-14	-19	mahajäämus suurenenud
	(5) Internetiühendusega leibkondade osatähtsus, % (21/24)	91		93		2	84		88		4			-5
(6) Kodu ümbruskonda turvaliseks pidavate inimeste osatähtsus, % (18/22/24)	95	92	79	-3	-13			81					2	edu olemas
(6) Elukeskkonnaga rahul või pigem rahul olevate elanike osatähtsus, % (20/22/24)	85	74	72	-12	-2	83	75	70	-8	-5	1		-2	mahajäämus suurenenud

ETTEVÕTLUSE JA OMAVALITSUSE SEIREMÕÕDIKUD

Seiremõõdikud (väärtused 2022/2024(2025 väljavõttes))		Eesti 2022	Eesti 2024	Eesti 2025	Muutus 22/24	Muutus 24/25	Võrumaa 2022	Võrumaa 2024	Võrumaa 2025	Muutus 22/24	Muutus 24/25	Võrumaa vs Eesti olukord	Võrumaa vs Eesti olukord	Võrumaa vs Eesti
Ettevõtluse vaatest	(7) SKT hõivatud kohta EL27 keskmisest PPS (ostujõu) alusel, % (20/22/23)	72	80	68	8	-12	34	50	47	16	-3	-30	-21	mahajäämus vähenenud
	(7) Ettevõtete arv (v.a FIE-d) 1000 elaniku kohta (21/23/24)	95	99	102	4	3	66	73	78	7	5	-26	-24	mahajäämus vähenenud
	(7) Ettevõtete (20+ hõivatuga) lisandväärtus ettevõtte kohta, tuhat eurot (17/22/23)		153	139	153	-13		116	94	116	-23	-36	-45	mahajäämus suurenenud
	(7) Kaupade ja teenuste eksport (tuhat eurot) ettevõtte (v.a FIE-d) kohta (21/23/24)	211	221	213	10	-8	98	83	79	-15	-4	-138	-134	mahajäämus suurenenud
KOV	(9) Rahulolu kohaliku omavalitsuse juhtimisega oma elukohas, % (20/22/24)	65	50	46	-15	-4	67	53	43	-14	-10	3	-3	mahajäämus suurenenud
	(9) Rahulolu kohaliku omavalitsuse üldise arengusuunaga, % (20/22/24)	65	54	49	-11	-5	67	57	46	-10	-11	3	-3	mahajäämus suurenenud
	(9) KOV teenustega rahulolu, % (21/22/24)	67	61	59	-6	-2	63	61	56	-2	-5	0	-3	mahajäämus suurenenud
	(10) Rahvaarvu muutuse kordaja, % 2018 suhtes (22/23/25)**	101	104	104	3	0	95	95	93	0	-2	-9	-11	mahajäämus suurenenud

„SUURTE NÄITAJAD“ KOKKUVÕTTES

- **Keskmine palk:** väike samm soovitud suunas on toimunud
 - 2021: 77%
 - 2023 II kv: 78,4%
 - 2024 II kv: 78,4%
 - 2025 II kv: 78,5%
- **Elada jäänud aastad (oodatav eluiga sünnimomendil):**
 - 2020/2021: 75,59 (Võru maakond) vs 77,20 (Eesti keskmine)
 - 2022/2023: 77,83 (Võru maakond) vs 78,98 (Eesti keskmine)
 - 2023/2024: 78,87 (Võru maakond) vs 79,46 (Eesti keskmine)
- **Tervena elada jäänud aastad:**
 - 2020/2021: 51,04 (Võru maakond) vs 56,97 Eesti keskmine)
 - 2022/2023: 54,03 (Võru maakond) vs 58,72 (Eesti keskmine)
 - 2023/2024: 51,07 (Võru maakond) vs 58,57 (Eesti keskmine)
- **Rändesaldo:**
 - 2021: -156
 - 2023: -82
 - 2024: -17

KOKKUVÕTE ARENDUSTEGEVUSTEST 2025

(TIIT TOOTS)

KOOSTÖÖ

- Kagu-Eesti turundus- ja mainekava 2030;
- Lõuna-Eesti arenguleppe koostamine ja arenguleppe nõukogus kinnitamine;
- Vunki mano! loometalgud 10. – 11. oktoobril Võru Kreutzwaldi koolis;
- Projekt „Võru maakonna kohalike omavalitsuste suurem lõimumine teenuste osutamisel“.

Vali teema ja tule osalema!

Registreerumine meeskondadesse kuni
26.09!

1 Ettevõtluslaagrid koolivaheajal (7-12a)	9 Võro keele igapäevane tarvitamine
2 Kubija laululava uus tulemine!	10 Erivajadusega noor meie seas
3 Märkamisest tegudeni! - MEEKOND KOOS	11 Vee raiskamine
4 Noortekambad linnaruumis	12 Erivajadustega inimestele töövõimaluste loomine
5 Võru-Valga maantee seisukord	13 Kingituseks peenar või puu?
6 Juurte juurde tagasi!	14 Õppesse kootud kogukond- muustrilehed õpetajale - MEEKOND KOOS
7 Meelelahutus paremaks, seiklusi nädalaks!	15 Meie mehed!
8 Taastava õiguse (TÕ) mõtteviisi juurutamine	16 Peresõbralik koerte treeninghall

HARIDUS

- Viime ellu LÕIM2 projekti, mis on suunatud NEET noorte toetamisele (uued tugigrupid lapsevanematele);
- Erasmus+ õpirände akrediteeringud üldhariduse ja noorsootöö valdkonnas;
- 2025. aasta vanemahariduse tegevuskava: <https://vorumaa.ee/vanemaharidus2025/>;
- Vanemlust toetav kiirendi:
 - Vanemahariduse koolitused (kontakt, veebis ja järele vaatamisega);
 - Maakondlik lapsevanemate võrgustik;
 - Peretöö oskuste e-kursus spetsialistidele (1 grupp alustab 6. oktoober).
- Family Matters:
 - 18 kuu jooksul töötatakse välja ja piloteeritakse rahvusvahelises partnerluses noorsootöös rakendatavaid noortega pereteemade käsitlemise ja perega töötamise meetodeid.
- Ühine osalemine „Imeliste aastate hankes“.
- Tõenduspõhised sekkumised igas lasteaias ja 10 koolis.
- HaridusFest toimub 21.11.2025 www.haridusfest.ee.

TASUTA VEEBIKOOGLITUS!

 Cristina Kroon

**ARENEV AJU: LAPSE JA NOORUKI
POTENTSIAAL JA HAAVATUS**

21.10.2025 | 17.30-19.00 | veebis

vorumaa.ee/vanemaharidus2025

KULTUUR

- **Noortele suunatud lugude kursus**
Võru maakonna noortele siinseid teemasid ja tegijaid tutvustavad lood pärimuse, ettevõtluse, turismi, looduskeskkonna ja linnaruumi teemadel (koostöös Võru Gümnaasiumiga).
- **Laulu- ja tantsupeo liikumine ning piirkondlikud tähtsündmused**
Üleriigiline ja maakondlik laulu- ja tantsupidu, samuti maakonna jaoks olulised kultuurisündmused (sh maakondlikud žanripäevad) on korraldatud ja toimunud.
- **Projekt „Surrounded by Heritage“**
Suurendame kohalike keelte ja kultuuri nähtavust ning kuuldavust haridusasutustes.
- **Programm „55+ ja edasi – kasvame ja areneme koos“**
Aastane tugiprogramm kultuurivaldkonna 55+ tegijatele (rahvamajade töötajad, kollektiivide juhid, kogukonna eestvedajad, eakate ringide juhendajad jmt).
- **„Loovus ja heaolu 55+“ töötubade sari**
Loovteraapilised töötoad, mis toetavad vaimset heaolu, eneseväljendust ja sotsiaalset kaasatust; osalejad arendavad loovust, õpivad uusi oskusi ja tugevdavad sidet kogukonnaga.
- **Leader ühistegevuse projekt „LoovKäik“**
Toetame Võru maakonna loomemajanduse arengut ning loome eeldusi noorte loovuse, ettevõtlikkuse ja omaalgatuse rakendamiseks piirkonna väljakutsete lahendamisel.

Arengukohtumised
Võru maakonna
kultuurirahvale

Sihtrühm 55+

Kohtumised:
• 26. november
• 28. jaanuar
• 18. märts
• 26. mai

Kell: 9.30-14.00

Koht: ATE loomakeskus
(Liiva Tla, Võru), Janika Sõmann stuudios

Koolitaja: Kadri Kõiv
täiskasvanute koolitaja ja superviisor

Teemad: väärtused, enesehoid, mõtestamine, koostöö

Info ja registreerimine: SA Võrumaa Arenduskeskuse kultuurispetsialist, Kristi Vals, kristi.vals@vorumaa.ee, tel 59 129 200

Logo: Võrumaa Arenduskeskus, Võrumaa Partneritulek, Euroopa Liit, Euroopa Regionalarengufond

LOOVTERAAPIA
KOOLITUS- JA TÖÖTUBADE SARI

LOOVUS ja HEAOLU

Sihtrühm 55+

Kokku toimub 7 teraapia töötuba ajavahemikul november 2025 – mai 2026:

- Avastusretk loovteraapiasse
- Muusikateraapia (2 korda)
- Tantsu- ja liikumisteraapia
- Fototeraapia
- Näguterapia
- Visuaal- ja kunstiteraapia
- Loodusteraapia (väljasõiduna kevadel 2026)

Täpsemad kuupäevad ja registreerimine avaldatakse järkjärgult.

Avasta loovteraapia võimalused vaimse tervise ja sotsiaalse sidususe toetamiseks

Oluline teada kõigi töötubade kohta:

- Osaleda võib kogu saaja või valida endale meelepärase teema.
- Iga töötoas on 10-15 kohta – soovime huvi korral varakult registreeruda.
- Koolitused ja töötoad on osalejatele tasuta.

Registreerimine ja info: SA Võrumaa Arenduskeskus, Tiina Jaaskmäg, heaolu spetsialist – tel 5309 0061, tiina.jaaskmaga@vorumaa.ee, Kristi Vals, kultuurispetsialist – tel 5912 9200, kristi.vals@vorumaa.ee

Logo: Võrumaa Arenduskeskus, Võrumaa Partneritulek, Euroopa Liit, Euroopa Regionalarengufond

VABAÜHENDUSED

- Vabaühenduste arengu toetamine:
 - „Ärksad kogukonnad, toetatud eestvedajad“. Projekti jooksul korraldatakse 5 õppereisi, mis tekitavad rohkem läbikäimist maakonna külade ja eestvedajate vahel;
 - „Mitmekesised arenguvõimalused kogukondade eestvedajatele“. Projekti jooksul korraldatakse kogukondade arengufaaside määratlemise õppepäevad ning kogukondade arenguprogramm, mis pakuvad maakonna kogukondade eestvedajatele arenguvõimalusi;

VÕRU MAAKONNA ETTEVÕTLIKE INIMESTE TUNNUSTAMINE 2025

**ESITA
KANDIDAAT**
6. OKTOOBRINI!

KODANIKUÜHISKOND | ETTEVÕTLUS

• AASTA KODANIK	• AASTA SUURETTEVÕTE
• AASTA VABAÜHENDUS	• AASTA VÄIKEETTEVÕTE
• AASTA NOORTE KAASAJA	• AASTA MIKROETTEVÕTE
• AASTA KODANIKE KAASAJA	• AASTA STARTIJA
• KODANIKUÜHISKONNA AASTA TEGU	• AASTA TÖÖANDJA
	• AASTA ETTEVÕTJA
	• AASTA ÕPILASFIRMA

 VÕRUMAA
ARENDESKESKUS

ESITA KANDIDAAT KUNI 6. OKTOOBRINI!
www.vorumaa.ee/ettevotlikud2025

ETTEVÕTLUS

- Viime ellu järgmisi maakonnaülese mõjuga projekte:
 - kood/Võru programmeerimiskooli rajamine ja IT-valdkonna edendamine;
 - Lõuna-Eesti aiasaaduste väärindamiskeskuse väljaarendamine;
 - Kagu-Eesti ettevõtluse ökosüsteemi arendamine;
 - Lõuna-Eesti ettevõtlikud noored (arenduskeskus on projektis partner);
 - MAK 1 ja MAK 2 meede;
 - Kagu-Eesti mainekava investeeringud.

ETTEVÕTLUSPROJEKTIDE TOEL 2025. A TOIMUNUD SEKKUMISED

- Avati KEIKi INKU ja programmeerimiskool kood/Võru
- Partnerite koostöös alustavate ja iduettevõtte tugiprogrammid
 - Baaskoolitus EWERSis
 - KEIK/Tehnopol Inkubatsiooniprogramm
 - kood/Võru Startup programm
- Individuaalsed teenused
 - Noore mentorteenus Võru HUUBilt
 - Ettevõttele mentorkonsultandi teenus ja eksperdi kaasamise toetus VAKilt
 - Tootearenduse teenus Tsentrit
 - Robotiseerimise ja automatiseerimise teenus Tsentrit
- Noorte ettevõtlikkus
 - Õpilafirmade, minifirmade ja mini-minifirmadele ideede genereerimise päevad
 - Juhendajate võrgustumine, õppekäigud, koolitused, Sh koostöö loovuslaboriga VIVITA

VÄLISTURGUDELE MINEKU A ja O

Etapid, tööriistad ja tegelikkus

Välisurgude eksperdid:
Lella Haugas, Maria Palk, Ivan Gonchev
Lisaks ettevõtjate kogemuslood

ETTEVÕTLUS

Esitamisel projektid:

- Ettevõtluse edendamine Kagu-Eestis;
- Maakonnaülese kultuuriturismi marsruudi “Külävüü-kirävüü” väljaarendamine;
- Lõuna-Eesti ettevõtlikud noored 2.0;
- Lõuna-Eesti ettevõtlus- ja elukeskkonna arendamine;
- Välisturuvõimekusega turismiettevõtluse arendamine ja Lõuna-Eesti turismitoodete turundamine madalhooajal.

KLIIMA

- Maakonna kliima- ja energiakava elluviimine:
 - Korterühistute toetamine renoveerimise ettevalmistamisel (nõustamine ja ühe ukse teenus);
 - Avalike hoonete energiatõhususe suurendamine;
 - Võru maakonna kliima- ja energiakava elluviimise teavitustegevuste programm (kortermajade renoveerimise tugimine – taotlus koostamisel);
 - Võru maakonna jäätme- ja ringmajanduskava koostamine (taotlus koostamisel).

interreg Baltic Sea Region Co-funded by the European Union eis VÕRUMAA ARENDUSKESKUS

RenoWave

KODUOMANIKE KOGU Teisipäev, 23. september 2025

Renoveerimishuvilistele korteriühistutele

Tutvume EIS – KredEx toetusmeetme abil Võru linnas võrselt rekonstrueeritud korterelamutega

Sel korral oleme õues - palun jälgima! Kõik need hooned, mis asuvad üksteisest lähemal, on kaugemal.

17.20 Koguneme Võrus, Vilja tn 4 korterelamu tagahoovis asuvas parklas

17.30 Marmoroc fassaadikattega kortermaja renoveerimise protsessi kogemuslugu. Uudistame maja lähemalt ning külastame soojasõime. Käärko Park ja Hiljard Noring, KÜ Vilja 4 juhatuse liikmed

18.30 Liigume Kooli tn 3 korrusmaja juurde (jalgsi ja/või autodega, ~450m)

18.40 Kõrhitatud fassaadikattega kortermaja renoveerimise kogemuslugu. Külastame soojasõime ja uudistame võrselt renoveeritud elamut. Uno Kangro, KÜ Kooli 3 juhatuse liige

19.40 Kohtumise orienteeruv lõpp

Tule kohale ning kasuta head võimalust küsida ja küsida infot! Renoveerimise läbimised korteriühistutelt ning hooned oma silmaga üle vaadata.

Palume registreeruda 22. septembriks lingi või QR koodi kaudu: <https://forms.office.com/e/21PEYge5v>

Lisainfo: +372 521 7587 (Jaanus Mark)

<https://vorumaa.ee/projekt/renowave/>

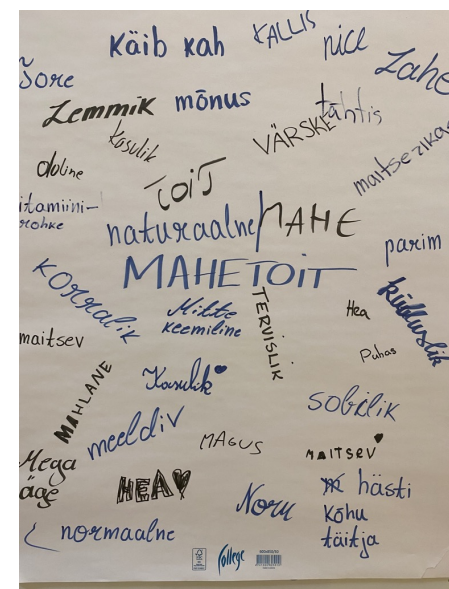

VÄLISKOOSTÖÖ

- 2025. a alanud või jätkunud väliskoostöö projektid:
 - RenoWave;
 - RESIST;
 - Access Routes;
 - Surrounded by Heritage;
 - Flip-EC;
 - Family Matters;
 - Erasmus+ õpirände akrediteeringud üldhariduse ja noorsootöö valdkonnas;
 - Sotsiaalse innovatsiooni kompetentsikeskus 2.0.
- Esitatud/esitamisel projektid:
 - Scaling up SME-s;
 - Lunch&Learn;
 - Mobile Resource Centre ;
 - Boosting the clean energy transition in cities and regions;
 - BoarderLink;
 - Loomeettevõtjate võrgustiku arendamine Võru maakonnas.

MAAKONDLIK MAHEKOKKULEPE

- Mahekokkulepe sõlmiti 18.09.2020, eesmärgisk jõuda 20% mahetooraine kasutamiseni haridusasutustes 2024. aasta lõpuks;
- Maakonnas 43 haridusasutust, 2024. aasta lõpuks eesmärgi täitnud 42;
- Esitatud projektid:
 - Scaling up SME's from gardening sector (Interreg Central Baltics) – arenduskeskus on juhtpartner - tavatootmiselt mahetootmisele ülemineku toetamine, uute kultuuride kasvatamisega alustamise toetamine, tooraine väärindamise toetamine.
 - Lunch&Learn (Interreg Central Baltics) - arenduskeskus on juhtpartner - 10 lasteaeda ja kooli Võru maakonnast ning 7 Siguldast on valmis rakendama praktilist lahendust, et muuta koolitoit lastele atraktiivsemaks, sealhulgas hariduse ja toitlustuse lõimimise ning koolirestorani kontseptsiooni rakendamise kaudu. Sihtgrupiks on kooli- ja lasteaialapsed, pered, kokad ja õpetajad.
- Mahekokkulepe, kuidas edesi?

EL MAHEREGIOON 2025

- Võru maakond kuulutati Euroopa Komisjoni poolt Euroopa mahepiirkonnaks 2025;
- Alustasime 23. septembril maheregiooni aastaga;
- Maheregiooni koduleht: www.vorumaa.ee/mahepiirkond-2025.

Võru County
Estonia

AITUMA KULLÕMISE IIST!

WWW.VORUMAA.EE

MIDA ON ETTEVÕTJA VAATES MAHEKOKKULEPE ANDNUD? MIS ON HÄSTI LÄINUD, MILLISED ON KITSASKOHAD?

(MARGUS TIMMO)

MAHEPÕLLUMAJANDUSE SUUNDUMUSED

(MARIKA RUBERG, REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM, MAHEPÕLLUMAJANDUSE VALDKONNA JUHT)

ARUTELU I: MAHEKOKKULEPE 2.0

1. Mis võiks olla Mahekokkuleppe 2.0 konkreetne ja mõõdetav eesmärk (eesmärgid, 1-3)?
2. Millele peaks uus kokkulepe eesmärgist tulenevalt keskenduma (kuni 3 põhiteemat)?

VÄRSKENDUSPAUS 30 MIN

ARUTELU II: TAGASIVAADE 2024. A TÕSTATATUD TEEMADELE. MILLISED ON PRIORITEEDID JÄRGNEVAKS AASTAKS?

1. Mis on nendest tegevustest praeguse seisuga kõige aktuaalsem (prioriteetsem)?
2. Millised võiks olla konkreetsed sammud, mida välja valitud prioriteetses valdkonnas järgmise aasta jooksul ära teha?
3. Kas valdkonnas on tekkinud uusi teemasid, mis on tähtsad? Kui jah, siis pange need kirja

GRUPP I

- Tervis ja heaolu, siseturvalisus
- Elukestev õpe

GRUPP II:

- Kestlik kogukond
- Kultuur ja eripära

GRUPP III

- Ettevõtlus
- Taristu ja keskkond

GRUPP IV

- Maine

KOHALIKE OMAVALITSUSTE ÜHISTEGEVUSE VÕIMALUSED JA RASKUSED

Võrumaa, 2. oktoober 2025

Kersten Kattai

KOOSTÖÖ VAJADUST MÕJUTAVAD TRENDID

- Ülesannete ja vastutuse **jurisdiktsioonide põhine** korraldus (riik vs omavalitsus; sotsiaal vs meditsiin; lasteaed vs kool vs huvikool) asendub **integreeritud korraldusega** (jurisdiktsioonideülene ja -vaheline).
- Teenuse korraldus eeldab, et teame, **kellele teenused on suunatud** (püsivelanikkond, planeerimisvõime), aga suureneb **elanike mobiilsus**.
- **Üha enam isikupõhised teenused**: nt haridus (**individuaalsed õpirajad**), sotsiaalvaldkonnas (tervise, sotsiaal, hariduse sidustamine); teenuste **sihtrühmad mitmekesistuvad**
- **Kolm pööret – digi, rohe, innovatsioon** – kas KOVidel eraldiseisvana on selleks piisavalt võimekust; kas seda on mõtet eraldi kujundada?
- **Piirkonna arendamine**: ettevõtlus, elukoht, kodanikuühiskond – täna suuresti riiklike meetmete baasil (MAK, LEADER, DEMO, reg.toetused). Aga kui need kaovad?
- Otsustuse, finantseerimise ja **vastutuse selgus**, aga kasvab koostöö ja KOV piiride ülene teenuste osutamine (ja sellega **vastutuse hajumine**). Peame õppima, harjutama sellega toimetulemist
- **Klassikalised esindusorganid** on vajalikud otsuste langetamiseks, kuid **nendest ei pruugi piisata osaluse** (kaasamise) **tagamiseks**, sest need muutuvad elanikele üha kaugemaks.
- Kasvab vajadus uute osalusvormide (nt teenuste tagamise ja arendamisel) järele. Vajalikud uued **osaluse püsivad kanalid omavalitsuse toimeruumis** nii demokraatlikust kui teenuste osutamise aspektist (nt noorte volikogud, ettevõtjate ümarlauad, vanemaealiste kogud, tagasiside küsitlused, ülesannete delegeerimine kogukondadele jne)

Teenuste tagamine KOVide koostöös – kogemused

Mis toimib, mis ei toimi

- Koostöö toimib hästi teenuste puhul, mida **KOV ise ei finantseeri**: ühistransport, jäätmemajandus
- Koostöö piirangud ennekõike KOVide endi **finantseeritavate teenuse puhul**, kuigi sisuliselt aspektist koostöövajadus võib olla suur.
 - Haridus, nt HEV tugiteenused ja koolid, gümnaasiumid (üle antud riigile)
 - Sotsiaalteenused (eestkoste küsimused, hooldekodud, erivajadusega inimeste teenused, turvakodu, asenduskodu jt)
- jt

Mis takistab koostööd

- **Autonoomia** (KOV õigus ja vastutus)
- Erinevad arusaamad **standardist**: kvaliteet, hinnastamine, nende muutmise võimalus. (Nt mis on sotsiaaltransport? Kuidas koduteenust hinnastada 7 eur vs 70 eur?)
- Koostööni jõudmise **protsess on aeganõudev** ja pikaajaline. **Usalduse** küsimus. Tuhh saab enne otsa kui asjad juurduvad.
- **Projektipõhisus**
- „**Peab valutama**“. Aga erisuste tasandamine ei motiveeri neid, kes eespool.
- Linnade ja maapiirkondade **erihuvid ja vajadused**.
- **Koostöö eestvedaja** küsimus.

Koostöö teenuste eeldused

Eeldused

- Peab olema **sisuline vajadus** koostöös teenuste tagamiseks (**valu**)
 - Ei jõua tegeleda
 - Uued/ kasvavad teemad
 - Admin.teenused/ arendus
- Peab olema **valmisolek** koostööks/ teenuste osutamiseks
- Maakonnaülene või KOVide grupid

Sarnane arusaam

- teenuse vajadusest (olemasolu, sihtrühmad)
- teenuse kvaliteedist;
- teenuse hinnastamisest (kuludest);
- pikaajaline plaan;
- otsustusõige delegeerimine;

MIS ON JÄÄNUD “LAUALE”

- **mudeldada maakonnaülelalt Perepesa teenuste väljaarendamine** ja osutamine. See võib olla nõ ühine teenusasutus või ka kokkulepped (süsteem) olemasolevate teenusepakkujatega. Selles valdkonnas on asjakohane tutvuda teiste KOVide praktikatega, mis on projekti üheks tegevuseks
- **lastekaitse valdkonnas käivitada spetsialistide koostöövõrgustik**. Vajalik on läbi mõtestada selle sisu ja rahastuse vajadused
- **sõlmida ühised kokkulepped teenusepakkujatega** maakonna KOV-idele teenuse kindlustamiseks (turvakodu, sisekontroll)
- **selgitada välja ühishuvi** ja vajadus **jäätmeveo ja -käitluse teenuste** maakonnaüleseks **korraldamiseks**
- laiemalt – **seto ja võro kultuuri hoidmine ja edasiarendamine**

Perepesa

- Teenuse pakett.
 - Millised teenused minimaalselt peaks olema tagatud? Millised perede võimekuse küsimused?
- Teenuse osutamise korralduse eeldused (kohapõhine vs liikuv)
 - Millised on (realistlikud) eeltingimused?

Viljandi Perepesa	Elva Perepesa
2-aastase lapse kõne ja arengu toetamine	2-aastase lapse kõne ja arengu toetamine
Beebivanemate vestlusring	Beebivanemate vestlusring
Lühiajaline lapsehoid	Lühiajaline lapsehoid
Perekool	Perekool
Psühholoogiline nõustamine	Psühholoogiline nõustamine
Vanemlusprogramm "Imelised aastad"	Vanemlusprogramm "Imelised aastad"
Üritused ja töötoad	Üritused ja töötoad
PREP-paarisuhtekoolitus	PREP paarisuhtekoolitus
Koolitused ja vestlusringid lapsevanematele	Veebikoolitused Lastevanemate vestlusringid ja koolitused
Naistekas (emade suhtlusring)	Gordoni suhtlustreening lapsevanemale
Raseduskriisi nõustamine	Koolitusprogramm It Takes Two to Talk
Toitumisnõustamine	Papside klubi
Käputajate ja roomajate mänguaeg	Räägime lastest
Mängutuba	Avatud mängutuba
Beebivõimlemine	Vaikuseminutid

MIS MUUTUB KOV-IDE JAOKS JÄÄTMEREFORMI RAKENDAMISEL

Praegu	Tulevikus
Pakendijäätmete vedu korraldab tootjavastutusorganisatsioon , kuid paljudes piirkondades teenusekvaliteedi KOV korraldatud jäätmevedu .	Pakendijäätmete kokkukogumise korraldab KOV . Erladi veohange. Jäätmematerjali puhtuse eest vastutab omavalitsus (lubatud vööris 5%). Eraldi: pakend, paber-papp, klaas
Ühtne jäätmekorralduse hange hõlmab nii vedu, käitlust kui arveldamist klientidega. (Hankepiirkond üldjuhul u 30 000 el)	Eraldi hanked: 1) käitlus , sh eraldi: a) segaolmejäätmete käitlus; b) biojäätmete käitlus; c) muude jäätmete käitlus. 2) vedu : a) pakendijäätmete vedu; d) segaolme , bio- ja c) KOV valikul muude jäätmete vedu. Veopiirkond 100 000 inimest .
Kliendiga arveldab vedaja-käitleja	Kliendiga arveldab KOV või delegeerib selle välja . Väetõenäoline, et vedajad-käitlejad hakkavad eraldi kliendiga arveldama. Üks uks.

JÄÄTMEMAJANDUSE KÜSIMUSED

- Esmased hinnangud, millisel viisil uue jäätmekorraldusmudeliga kohaneda?
 - Ühised hanked (kõik või midagi eraldi)
 - Arveldamine, oma võimekuste kujundamine või delegeerimine
 - Muud teemad, mis tekitavad küsimusi
- Kas mitte maakonnaülene lahendus on üldse võimalik arvestades teenuspiirkonna suurust (100 000 el)?

MUU

- Spetsialistide maakondlikud võrgustikud: **lastekaitse, kas midagi veel?**
- Turvakoduteenuse osutamise leping teenusepakkujaga (maakonna poolt ühine, ootel koha tagamine). **Kas oleme valmis maksma valmisoleku eest?**
- Ühisametnikud – **kas maakonnas ühiselt või väiksemates KOVide gruppides?**
 - Väärteomenetlus (heakord)
 - Sisekontroll (võib ka ühisel sisse osta)
 - Arhitekt, ehitusjärelvalve
- Arendustegevused maakonnas – **Kas midagi on laualt maas?**
- Võru/ seto keele ja kultuuri hoidmine ja arendamine – projektid, tegevused töös

ARUTELU III: PRIORITEETSETE PROJEKTIIDEEDE EDASIARENDUS

GRUPP I (Tervis ja heaolu, siseturvalisus + elukestev õpe): MAAKONDLIK PEREPESA

1. **Teenuse pakett:** Millised teenused minimaalselt peaks olema tagatud? Millised perede võimekuse küsimused?
2. **Teenuse osutamise korralduse eeldused** (kohapõhine vs liikuv): Millised on (realistlikud) eeltingimused?

GRUPP II (Kestlik kogukond + kultuur ja eripära): UMA LEPE:

1. Mis võiks olla Uma Lepe eesmärk (eesmärgid, 1-3)?
2. Millele peaks Uma Lepe eesmärgist tulenevalt keskenduma (kuni 3 põhiteemat)?

GRUPP III (Ettevõtlus + taristu ja keskkond): JÄÄTMEMAJANDUS:

1. **Esmased hinnangud, millisel viisil uue jäätmekorraldusmudeliga kohaneda?** (Ühised hanked (kõik või midagi eraldi); Arveldamine, oma võimekuste kujundamine või delegeerimine; Muud teemad, mis tekitavad küsimusi, sh teenuspiirkonna suurus).

GRUPP IV (Maine): EL MAHEREGIOON 2025

1. Kuidas võtta maheaastast maksimum nii kommunikatsiooni kui ka turunduse osas?
2. Millised peaksid olema võtmetegevused?

UUTE KOHTUMISTENI!